

Fakuló fotográfiák

- arcképsorozat a régi Aradról

-

1922-öt írunk, a magyar tisztségviselők kezdenek kiszorulni a város vezetéséből, egyáltalán az ittlétük jogosságának a kérdése is felmerült. Az Aradi Közlöny Fakuló fotográfiák cím alatt arcképsorozatot indított a régi aradiakról. Fekete Tivadar kesernyésen vezeti fel írását:

„Ezekkel a portrékkal, amik itt következnek, szeretném a régi Arad reprezentáns személyeit a közönség elé vinni. Itt járnak közöttünk, néha napján észrevesszük őket, és csodálkozunk: hát nem költöztek más vidékre? Aztán kalapot emelünk előttük, azok előtt, akik –nemrég- Arad politikai, társadalmi, gazdasági életében vezető szerepet játszottak. (...)”

Csak azokat szólaltatta meg az újságíró, akik betöltötték a hetvenedik életévüket.

Csiky Károly (1848–1935)

Mint Csiky Gergely öccse, neve nem ment teljesen feledésbe. Csiky Gergely és Károly ősei a kiterjedt Csiky-nemzetség erzsébetvárosi (Ebesfalva, Dumbraveni) ágából származtak, akik 1800 körül kerültek a Bánságba. E magyar-örmény nemes családnak két ága volt. Az egyik ág Csiky Tódor erzsébetvárosi kereskedőtől

származtatja magát, kit Mária Terézia az ipar és kereskedelem terén szerzett érdemei megjutalmazásául 1760-ban nemesi rangra emelt. A másik ágat Csiky Emánuel erzsébetvárosi tanácsos és fivére Péter képviselte, a több évtizedes kiemelkedő tevékenységük elismeréseként 1780-ban őket is nemesi rangra emelték. Ennek az ágnak, mely a XVIII. század elején Arad megyébe is átszármazott, egyik leszármazottja volt Csiky Gergely és Károly.

(A nagyapa —id. Csiky János— 1815-ben Máslakon, majd Fibisen jószágigazgató minőségben a Schwarzenberg-uradalom szolgálatában állott. 1816. március 16-án, Máslakon adott életet Katalin nevű felesége első gyermeküknek, aki a János József Lukács nevet kapta. Fibisen, az anyakönyvek tanúsága szerint, 1817—1822 között még négy gyermekük született. Id. János korai halálát 1828-ban az anya is követte, s így az ifjú János csak súlyos nehézségek árán végezhetett el iskoláit Fibisen és Aradon. Végül az 1839/40-es tanévben megszerezte az orvosi oklevelet is. A fiatal orvos Pankotán telepedett le, s 1842-ben megyei orvossá nevezték ki, természetesen fizetés nélkül. Mielőtt állomáshelyét elfoglalta volna, 1842. január 20-án, Aradon örök hűséget esküdött a szamosújvári születésű, 17 éves Verzár Ilonának, aki szintén magyar-örmény kereskedő családból származott. Verzár Márton —Ilona atyja— 1830-ban hirdettette ki nemességét az Arad vármegye közgyűlésén.)

Csiky Károly 1848. július 18-án született Aradon, iskoláit szülővárosában végezte el, 1867-ben Budapesten beiratkozott a jogi egyetemre. A sikeres vizsgák után (1871) a földművelésügyi minisztériumnál segédfogalmazó lett. Arad városa 1872. február 28-án aljegyzővé nevezte ki, 1875-ben és 1878-ban adóügyi tanácsnoknak választották meg, 1909-ben nyugdíjazták.

1922-ben a Kazinczy utcában lakott a Nachtnébel házban (lánya Csiky Margit Nachtnébel Gyula felesége volt), Fekete Tivadar itt látogatta meg az akkor het-

venőt éves Csiky Károlyt, alacsony növésű, fiatalos, fürge embernek írta le, aki minden nap elment a kedvenc kávéházába.

1885-ben gyilkossági kísérlet áldozata lett, ezt így mesélte el:

„Megyek a Főtéren Kornai Károllyal, a királyi közjegyzővel, egyszer csak egy kapualjból kiugrik a Weiszberger, aki a szocialista dolgoktól egy kicsit hőbörögős ember volt, mesterségére nézve kárpitos. Hátulról belém szúrt egy nagy tapicér kést, tüdőm talált. Hónapokig nyomtam az ágyat, Weiszberger azt hitte, ha én meghalok, akkor nem kell többé adót fizetni. Én meg is hallhattam volna, de az adó, az valami hallhatatlan!”

Nagylelkűségének köszönhető, hogy a 3 évre elítélt merénylet már kilenc hónap után szabadon bocsátották. Felgyógyulása után gróf Szapáry hívta Budapestre a pénzügyminisztériumba, de ő ragaszkodott Aradhoz, ezért az akkori polgármester, Salacz Gyula javaslatára az aradi árvaszékhez került vezetőnek.

Jogászéveiről is mesélt, főleg az emelte ki, hogy testvére Gergely milyen nagyon segítette anyagilag. Csiky Gergely írói álneve Marosi Gyula volt, ezen név alatt írt novellákat, ezeket vitte el testvére a Fővárosi Lapok szerkesztőjéhez, Vadnay Károlyhoz, és az írásokból kapott pénzből élt meg.

Miután Aradra került, egy ideig az Arad és Vidékében írt a város dolgairól, de ezt hamarosan abbahagyta, egy ellenzéki lapba „nem illett” írnia egy adóügyi tanácsnoknak. Témát váltott, és néhány feltűnést keltő humoros tárcát jelentetett meg Csibukcsy álnév alatt. Tőle tudtuk meg, hogy 1870-ben férfi szépségverseny volt a ligeti majálison, mint szemtanú írta meg a színházi tüzet, írt a régi utcákról, és annak lakóiról.

A mindennapi életben jó humorú ember volt, Károlyi Gyula gróf, az egykori főispán, egy-egy megyei közgyűlésen alig várta már, hogy Csiky Károly árvaszéki

ügyekről referáljon, ugyanis az özvegyi nyugdíjak, gyermektartási perek körül kialakult bonyodalmakat tréfásan, humorosan mondta el.

Mint hivatali alkalmazott betekintést nyert a díszpolgárok nevét tartalmazó könyvbe, erről írt 1925 októberében az Aradi Közlönyben.

„Ez az album 1834-ben készült, bőrbe kötött, arannyal szegélyezett, ebbe írták be Arad város díszpolgárainak a nevét. Évszázados emlékeket őriz, hiszen minden név mellett megtalálható az adományozás indoklása is.”

A díszpolgárság a német nyelvterületről érkezhettek hozzánk az 1820-1830-as években, Ehrenbürger becsületbeli polgárt jelent. A kitüntetett egy diplomát kapott, tényleges, kézzelfogható hozadéka nem volt. Kossuth Lajost több város kitüntette, de csak Kiskunfélegyházának (Magyarország) küldött köszönő levelet, ebben hangsúlyozta, hogy üzenete más városnak is szól.

Nézzük a díszpolgárok névsorát Csiky Károly szerint 1925-ig:

Az államférfiak közül:

Orczy Lőrincz

József főherceg (1893)

Kossuth Lajos (1887)

Deák Ferenc

Tisza Kálmán

gróf Tisza István (1913)

Wekerle Sándor

gróf Andrássy Gyula (1868)

báró Dániel Ernő (1898)

dr. Barabás Béla (1907)

gróf. Ráday Gedeon (1871)

Az írók, művészek közül:

Jókai Mór (1893)

Fábián Gábor

Csiky Gergely (1881)

Thaly Kálmán (1907)

Lakatos Ottó (1881)

Munkácsy Mihály (1893)

A város főispánjai, polgármesterei közül:

Dáni Ferenc

Atzél Péter (1869)

Fábián László (1898)

Heim Domokos

Weisz Károly

Török Gábor

Salacz Gyula (1900)

A város polgárai közül:

Csernovits Péter

Thököly Sebő

dr. Aradi István (1881)

Bittó Albert

Edelspacher Zsigmond

Reck József

Klingenpöck Péter

Lukácsy János

Urbányi András

Stine Lénárd (1879)

Schiller Károly (1879)

1919-25 között:

Grigore L. Trancu-Iași

A. D. Xenopol

Fekete Tivadar a riportját így fejezi be:

„Valahol, valamelyik őse ennek a Csiky famíliának igen jókedvű ember lehetett, mert nemcsak Csiky Gergely vígjátékai, de az öreg Károly adomái is idemutatnak. A családjukban van egy korhatár 45-50 év körül, amikor rendszerint elhaláloznak a Csikyek. Visszamenőleg így igazolja ezt a Sors Könyve még Csiky Gergelynél is, de Károly még a Sorsot is ugratja, hetvenöt éves lett a Sors és Weiszberger kése ellenére”.

Nekrológja 1935. július 20-án jelent meg az Erdélyi Hírlapban: **Meghalt Csiky Károly, Arad öreg krónikása** cím alatt.

Ottrubay Károly (1837??–1925)

Gondolom, csak az Arad történetét nagyon jól tudók számára hangzik ismerősen az Ottrubay név, pedig a maga idejében járásbíróként a törvény őre volt. Édesapja (szintén Károly) 1837 és 1844 között Versegen volt kincstári biztos, majd Aradra került ugyanilyen minőségben, ő képviselte a kincstár jogi érdekeit. Édesanyja született Hruby Jozefa bárónő 73 éves korában (1889) Aradon került örök nyugovóra. Anyai ágon rokonságban voltak Hruby Gyula huszár őrnaggyal, akit 1849. augusztus 20-án Temesváron kivégeztek a szabadságharcban vállalt szerepéért.

Az Aradi Királyi Gimnáziumban jelessel érettségizett, 1856-tól Pesten jogot tanult, jogászévei alatt egyik vezetője volt az akkori pesti ifjúságnak. 1864-ben került Aradra, a régi Maros utcában nyitott ügyvédi irodát. A vagyonos szülői háttér mellett nem volt szüksége a prókatori jutalomra, számos esetben a perbeli ellenfélnek a tartozását is a saját zsebéből fizette ki.

Később járásbíróként tevékenykedett, végül nyugdíjazásáig (1905) az aradi törvényszék elnöke volt. Az Alföldi Képes Emlékkönyv (1877) így jellemzi őt: „(...) népszerűségét ritka képzettségén kívül, előzékeny, kedves modorának köszönhette. Egyformán szolgálja a hozzá forduló szegényeket és a gazdagokat anélkül, hogy letérne az igazság útjáról (...)”

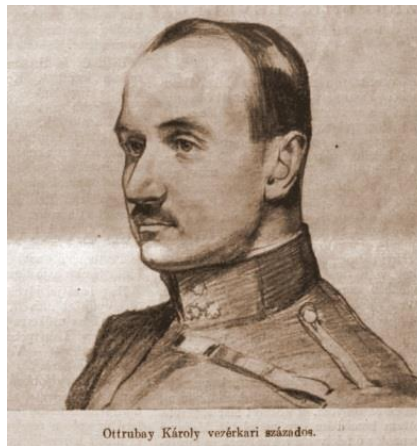
1913-ban kúriai bíró címet adományozott neki a Minisztertanács.

Már kisgyermek kora óta szerette a természetet, a mai Csanády palota helyén egy nagy kert volt, ott kertészkedett, a legjobban a gyümölcsfákat és a rózsákat szerette. Nyugdíjazása után idejének nagy részét kertészkedéssel töltötte. Fehér haja miatt, Gül babát róla lehetett volna mintázni. Kiváló szaktudással rendelkezett, jó barátságban volt még az akkori cári főkertésszel is, akitől számos oltványt kapott. A kertjében kinemesítette a földkerekség egyik legritkább fajtájú almáját, a hatszögletű Ottrubay-pirókot. Ez az almafajta a nemesítőjével együtt eltűnt a történelem süllyesztőjében.

Szép kort ért meg, 88 éves korában fejezte be a földi pályafutását, abban az időben ez már matuzsálemi kornak számított.

Lánya Ottrubay Marietta a beckóvári Mikoss Aladár őrnagyhoz ment feleségül.

Külön rajongással beszélt fiáról, ifj. Ottrubay Károly őrnagyról,

aki Aradon született 1883. február 19-én, Ferenc József, majd IV. Károly szárnysegédje volt.

Édesapja szerint a következő képen került a császári és királyi környezetbe:

„Miután elvégezte a bécsi katonai akadémiát, József főherceghez került segéd-tisztnek. Éppen hadgyakorlat volt, a fiam a főherceget autón kísérte, amikor berendelték az udvari kancelláriába, Ferenc József személyes szolgálatára. Idővel a kedvencévé vált. Amikor az öreg király meghalt, IV. Károly mellé került szárnysegédként. Járt vele a frontokon, ezredparancsnok volt Isonzónál, a kommun alatt Horthyhoz csatlakozott Szegeden. Most már mindketten „penzióban” vagyunk. Nagyon öreg vagyok, ha már a fiam is penziós. Mindenki elfelejtett, még az Úristen is, hiszen elfejtett magához szólítani. (...)”

A Budapesti Hadtörténeti Múzeum őrzi, ifj. Ottrubay Károly katonai pályafutása alatt kapott kitüntéseit (Katonai Érdemkereszt –Verdienst-; Katonai Érdem-érem; Ferenc József Kereszt; Károly Csapatkereszt).

Az Érdemkeresztet 1916-ban kapta a görlicei áttörés alkalmából. A Ferenc József kereszt a legértékesebb, ugyanis csak azok a tisztek kaphatták meg, akik a I. világháború alatt a császár és király közvetlen környezetében teljesítettek szolgálatot, a kitüntetettek száma alig haladja meg a húsz személyt. Érdeemes megemlíteni, hogy az érdemérmeket az Amerikában élő Jankó Béla professzor, adományozta az intézetnek. A család az érdemérmeken kívül már 1973-ban minden írásos hagyatékot a Budapesti Hadtörténeti Múzeumnak adott.

A Horthy Miklós által létrehozott Nemzeti Hadsereg (1919. június 25.) hadműveleti és hírszerzési osztályának az élére Ottrubay Károly őrnagyot nevezték ki, mivel királypárti volt, 1920-ban kérte szolgálaton kívüli helyezését. A magyar béke delegáció tagjaként (1920. június 7. –1921. július 4.) katonai és haditengerészeti referenseként próbálta menteni a menthetőt.

Petrovics Arzén

Életét nem dolgozták fel, a majd száz év távlatában nem nagyon lehet életrajzi adatokat közölni. Fekete Tivadar 1922 decemberében kereste fel a Révai utcai lakásán. A beszélgetésük nehezen indult el, talán szégyellte az elszegényedését?

Édesanyja Damjanich tábornok unokahúga volt. A reáliskola elvégzése után (1885) hivatalnok szeretett volna lenni, de ismeretség hiányában ez nem sikerült, ezért kedve ellenére fűszeres inas lett. Felszabadulása után felvételizett a pesti műegyetemre, ennek elvégzése után (1871) Bécsben mérnökösködött, majd 1873-ban levezényelte a magyarpécskai tagosítást, az 1879-es év már az Arad- Körösvölgyi vasútnál érte. Munkája elismeréseként, 1881-ben a város műszaki tanácsosa lett.

Mivel a metszetek elismert szakértője volt, 1896-tól a Budapesti Országos Képtár munkatársa (régies szóval élve: őre) lett. Hat évig rendezte a képeket, s főleg katalogizálta a metszeteket (karcok, fametszetek, litográfiák).

dr. Táray Gáborral közösen elkészítették a metszetgyűjtemény betűsoros katalógusát. Ez nagyon nagy munka lehetett, hiszen az 1900-as évben, a képtárban több mint 58. 000 metszet volt, ebből Petrovics egyedül 40.000-et katalogizált.

A festmények, metszetek iránti szeretete családi örökség, hiszen nagybátya Konstantin Döme, (volt kerületi tanügyi főigazgató) szintén híres gyűjtő volt.

Petrovics Arzén örökölte nagybátya gyűjteményét, bécsi tartózkodása alatt tovább szaporította, a végén több mint 3000 metszet tulajdonosa lett.

Nyugdíjazása után 470 darabot a városnak ajándékozott, a többit megszorult anyagi körülményei miatt elkótyavetélte. Az a mondás járta Aradon, hogy az utcán egy koronáért gyufát lehet venni, Petrovicsnál egy régi metszetet ugyanannyiért. Ez volt jellemző az igazi nagy lelkekre, akik inkább éhen halnak, mintsem anyagilag jól járjanak.

Volt egy eredeti Rubens képe is, ennek eredetét így mesélte el: „Damjanich tábornok, a vértanú hagyta a nagyapámra, az meg rám. Damjanichhoz, Zoris orosz tábornoktól került. Tudja ki volt Zoris? (Szemjonov Zorics) Nagy Katalin cárnő adoratorja (szeretője). Így jött el hozzám a „Szent Lőrincz a máglyán” című képe. Édesanyám azt mesélte, hogy a képvászon Katalin cárnő koronázási kocsiját díszítette.

Valami Artes nevű budapesti műkereskedő társulat megvette tőlem –bizonyos feltételek mellett– 300.000 koronáért. Kivitték a képet Amerikába, vissza is hozták, most Pesten van, 36.000 dollárért árusítják. Pereskedem velük.”

A Kölcsey Egyesület 1888-ban őt javasolta a Múzeumi Bizottságba.

Fekete Tivadar így zárja riportját: „mosolyogva, csibukozva, őszülő, csapzott kör-szakállal, világoskék szemekkel, egy régi, kopott kravátlival a gallérja körül, a lábán komótos papuccsal, úgy néz ki, mint egy régi metszet figurája.”

dr. Schuster Henrik

Ő is eltűnt a történelem nagy süllyesztőjében, neve legfeljebb az orvosi berkekben hangzik ismerősnek, a nagyközönség számára ismeretlen. Pedig a maga idejében egyike volt a legjobbaknak, a gazdag kereskedő családoknak ő volt a háziorvosa. Aradon született 1853-ban, gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, az orvosi egyetemet Bécsben végezte el. (1922-ben volt 70 éves), ez idő alatt sok mindent átélhetett, tapasztalt, de a végére megkeseredett emberré vált. Erről tanúskodik a 12 oldalas levele, amelyet az Aradi Közlönynek írt, és Fekete Tivadar ebből közölt részleteket:

„Főszerkesztő Úr, higgye el, hogy nekem a kis ujjam körme hegyében több tudás és képesség van, mint az itteni kollégáimban. Soha szóval, tekintettel senkit meg nem bántottam, mégis bojkottáltak. El tudtam volna menekülni innen, de nem akartam, számtalan betegséget küzdöttem le. Például az 1890-es évek végén a tífuszt, 1903-ban a difteritist, amikor az Újaradról behozott tejek és tejszínek megmérgezték egész Aradot. Kinevettek, amikor kiderítettem egy Matzky féle habos tortáról, hogy benne van a tífusz bacillus. Mindenki ellenem cikkezett,

s akkor elhatároztam, hogy nem vitatkozom tovább. Egy poros, fertőző bacillusos, rossz levegőjű és rossz vizű várost megmenteni már nem akartam. (...)

Nem vagyok jó, nem írok próféciákat, de 1913 áprilisában bemondtam a világháborút. Nem vagyok okkultista, vagy spiritiszta, de két és fél évig olvastam a budapesti klinikai könyvtárban a pszichológia és pszichoanalitikus legújabb tanulmányait, különben azt sem tudnám milyen fán terem a hipnózis, a szuggesztió, a telepátia és más hasonló tudomány. Negyven éves hátralékban voltam, itt Aradon nem tudtam a könyvekhez hozzájutni. Ezek ismeretében nem volt nehéz véleményt formálni.

Egyetlen becsületes ember volt a világon, Jaurés, és ő volt az első áldozat. Akik tették, tudták, hogy mit és miért tettek. (Jean, Jaurés, a filozófia doktora, szocialista, békepárti nézetei miatt 1914. július 13-án merénylet áldozata lett.)

Lloyd George egy cinikus clown (brit államférfi, az Egyesült Királyság nevében ő írta alá a versailles-i békeszerződést), Wilson egy világcsaló (Thomas Woodrow Wilson, az Egyesült Államok 28-ik elnöke, Nobel békedíjas tanár, politikus, nem értett egyet a trianoni békeszerződés néhány pontjával. Híressé vált a 14 pontja, ennek az alapján rajzolódott át sokadszorra Európa országainak térképe.). Clemenceau, Poincaré és Foch marsall nagyképűek. (Georges Benjamin Clemenceau Franciaország miniszterelnöke az első világháború idején, a versailles-i békeszerződés egyik fő szervezője; Raymond, Poincaré oktatásügyi- pénzügyi- hadügyi miniszter, miniszterelnök, háborús párti, németgyűlölő; Ferdinand Foch a francia hadsereg vezérkari főnöke volt a háború alatt). A németek között csak Mackensen volt talentumos és tiszta.

A zsidóság a mostani antiszemita mozgalmakból vér és pénzáldozatok mellett győztesen fog kikerülni. Ezek a dollármilliomosok mind visszafizetik Európának az üldöztetést.”

A riport így fejeződik be: dr. Schuszter nem az az aradi ember, akiről hallgatni kell, vagy hallgatni lehet, hanem az, akiről regényt kell, vagy regényt lehetne írni. Egy ember, aki mindenkiben csalódott, akinek koponyája mögött könyvtárak temetkeztek el, s akinek orvosprofesszori keze alól, újjávirult emberi életek kerültek ki. Egy szemüveg, melynek lencséje mögül a hetven éves írisz valami mizantrópízú sajátos világfelfogást tükröz vissza, nem olyasmi, amiről hallgatni lehet.

Varjassy Lajos

A huszadik század kiváló polgármestere, politikusa volt. Tisztviselői karrierjére így emlékezett vissza. „Sose akartam polgármester lenni, a köztisztviselői pályafutásom a következő képen kezdődött el. 1875-ben az Aradi Polgári Körben beszédet mondtam a fiatalság nevében, a beszédemnek sikere volt, Salacz Gyula odajött hozzám és azt mondta: add be öcsém legközelebb a városhoz az ajánlkozásodat, majd csak megválasztunk valaminek. 14 évig a város aljegyzője voltam, négy évig adó és pénzügyi tanácsos, 12 évig helyettesítettem a főjegyzőt. (...) 1904-ben Institoris Kálmánnal együtt indultunk a polgármesteri székhelyért, büszke vagyok a „bukásomra”, hiszen csak négy szavazattal maradtam le. Életem legszebb napja 1907. január 10-e volt, amikor megválasztottak polgár-

mesternek. A város kiküldött Párizsba, hogy a világhírű Westinghouse céggel tárgyaljak az Aradon létesítendő automobil-gyár, illetve Frankfurtban egy műbőrgyár ügyében. Az első sikerült, a második nem. Azt hiszem, a gyár létesítése bőven kárpótolta a várost azért a 917 koronáért, amit útiköltség és napidíj címen felszámítottam”.

Az Arad és Vidéke napilap február 5-én több szakaszos versben ismertette párizsi kiküldetését.

A polgármester dala

Azért küldött ki engem a Városom, hogy lássak.

Jöttem, láttam s aztán győztem,

-az éjszakázást is győztem.

(...)

Bementem a Grand Café-ba

Mert illik meghallgatni, hogyan szól ott

a magyar nóta.

Hogy a város érdekében

Tapasztalatokat gyűjtsek,

A kévéházakba járni sem tartottam bűnnek.

Jé, most majd elfelejtettem,

Hogy egyszer vagy kétszer,

Tárgyaltam a gyár ügyében a

Westinghouse céggel.

Szüntelenül tárgyaltam

A nap minden szakában.

Tárgyaltam két orfeumban

Táncosnővel vagy hattal

S azon vettem észre magam,

Hogy fáj testem minden tagja.

(...)

Megfogyva bár, de törve nem

Hazajöttem végre,

Bizonyisten rászolgáltam

Egy kis pihenőre. (...)

Gondolom, hogy ez a gunyoros vers nem tükrözi a Párizsban kifejtett óriási munkáját, melynek eredményeként Aradon 1909-ben kezdte el a termelést Magyarország első autógyára.

Visszatérve az 1907. január 10-i megválasztására, érdemes elolvasni az akkor elmondott ünnepi beszédét. Többek között: „Hiszem, hogy városunk felvirágoztatására irányuló törekvéseimet a politikai szenvedély, a vallási és nemzeti-ségi türelmetlenség, a társadalmi széttagoltság szítása, nem befolyásolja”.

A város fejlesztésének érdekében olyan célokat fogalmazott meg, mint takarékoság, az adóképeség fokozása, új jövedelmi források felkutatása és a meglévők gyarapítása. 100 év után ezek a gondolatok még mindig érvényesek.

Ha összegezzük a polgármestersége alatti építkezéseket: autógyár, textilgyár, vízvezeték megváltás, két híd a Maroson, 12 iskola, kultúrpalota, munkásotthon, hát nem tudom hány aradi polgármester dicsekedhet ilyen eredménnyel.

báró Neumann Dániel

Ha egy aradi születésűt megkérdezzük, hogy mi jut eszébe a Neumann névről, első sorban az UTA futballcsapatot és a stadiont, a szesz és élesztőgyárat mondaná. Ha személyre rákérdeznénk, akkor Feri bárót jelölné meg. Pedig a dinasztia nem ő alapította, hanem Ede (1828–1900), Adolf (1836–1917) és Dániel (1837–1928). A Neumannok az alkotásnak, a szerzésnek, a munkának, a takarékoságnak példaképei, Arad város szegényeinek, elesetteinek a gyámolítói, a kultúrának a mecénásai voltak.

1922-ben az alapítók közül csak Dániel volt életben, ő 1851-ben került Aradra, az interjú idején 85 esztendő volt. A vasakat mellett az Isten neki érző szívet is adott, aki hozzá fordult valamilyen kéréssel, nem távozott üres kézzel.

Mesélik róla, hogy egyszer valamilyen újságíró küldöttség járt nála, egy temetésre való gyűjtés érdekében. Dániel báró mindig adakozott, a tárcája nyitva állt mindenki számára, de főleg az íróknak, művészeknek. Mielőtt ezt a nyitott tárcát kivette volna, eszébe jutott a cég, a mindenható Testvérek. S most is már a nyúlt a tárcájához, de hirtelen eszébe jutott, hogy mit szólnak ehhez a gesztushoz, az ajtó felé sietett, halkán kinyitotta, kinézett rajta, becsukta, újra kihúzta a tárcáját és adott.

Csak azért néztem ki uraim, hogy itt magunk vagyunk? Ne tessék nekik elmondani!

Fekete Tivadar így fejezi be riportját: A lámpafényben erősen kirajzolódik jóindulatú, bonhomias (nyájas) profilja. A régi monarchia utolsó előtti császára

ezt a melegszívű férfiút udvari tanácsosi címmel és „végvári” előnévvel összekapcsolva bárósággal tüntette ki.

Mennyit kellett vajon dolgoznia Neumann Dánielnek, hogy ezt elérhesse?

Piroska István

Nyugati Jelen Évkönyv. 2016